

Баштованка Анка

Славко Крунић

На врху улице Војводе Степе, у кући црвеној као аларм, усред љубичастих балустрада и гломазних ваза, с огромном пирамидом од мермера уместо крова, на којој је била утиснута маска сунчевог братства од лажног злата, живео је четрнаестогодишњи дечак, Диван Живан. Стидео се да каже у школи тачну адресу и објасни у којој кући живи, јер су његови родитељи изгледа баш били скроз наскроз лишени осећаја за естетику. Кућа је била препуна гоблена, воштаних марионета и гондола из Венеције које су се вртеле укруг и свирале једну исту мелодију: „Кад ја пођох на Бембашу...“ То је изгледа била серија предвиђена искључиво за групу из Сарајева, која је путовала северном Италијом с агенцијом „Севдах“, којој су се прикључили родитељи Дивног Живана. Он је и тај пут пропустио, јер је апетит његових родитеља и иначе био страховит, а путовања су га посебно раздраживала. Једном је, од Београда до Бара, отац појео цело печено пиле, 10 барених јаја и резанце са слатким сиром и маком. Чим су изашли из воза, залетео се у први киоск да наручи гурманску пљескавицу, али се затрчао тако да је промашио киоск и ударио у бандеру. Док су га уносили у кола хитне помоћи, кроз поломљене зубе наредио је жени да му у болницу донесе блиндирану гурманску, с доста блиндираног црног лука. И љутом паприком. Блиндираном.

Иако се сви четрнаестогодишњаци снажно стиде својих родитеља, а имају и зашто – ко би још разумео те типове у годинама с ташнама и машнама, који пију пилуле за живце, за висок притисак, за домовину, за све познате и непознате, славе славу и плачу кад чују химну, код Дивног Живана догађало се ипак нешто друго. И родитељи су потајно презирали њега. Заборављали су његов рођендан, док је вежбао виолину, отац је гурао у свако уво по 100 грама цикцак вате, а тврдио је да његов син одлично свира тартове с пиранама, мислећи на Тартинијеву сонату „Ђавољи трилер“, италијанског барокног композитора рођеног у Пирани. На родитељске састанке Дивном Живану нико није долазио, а није ни било потребно – имао је, махом, одличне оцене. Ипак, разредном старешини Дачи Кутлачи (волео је да тајно кутлачом из школске кухиње једе сутлијаш када је мислио да га нико не гледа, иако је тај снимак имао већ 2.000 прегледа на фејсу) било је чудно да се баш никада нико на родитељском састанку не појави. Диван Живан је крајњим напорима успео да га убеди да заиста има породицу, али да су презаузети – отац изливањем златног накита, а мајка певањем оперских арија.

Истина је била да је отац по цео дан изливао пихтије, а мајка зевала. Али, то је био усуд с којим се некако носио.

Била је јесен, жути новембар пун неке безимене чежње застао је и није пролазио, лишће суво и сребрно, шуштаво као станиол, падало је на град и мутна, тешка чамотиња лила је на испране црепове заједно с кишом. Диван Живан био је, чинило му се, најјусамљенији дечак на свету. Сећао се једва и кроз сан свих година проведених у интернату за децу, негде у Немачкој, где су га родитељи дали као малог, да би савршено научио језик. Њему се чинило да је то било и зато што га баш нису претерано волели. Интернат беше суров. Једва да се сећао иједне родитељске посете. С 10 година био је враћен кући и кренуо је у школу. Био је заборавио колико је кућа у којој је рођен ружна, огромна и тужна, а родитељи тако различити од њега. У кући од 400 квадрата за њега није било собе – већина соба биле су или харемлуци или салони, јер је мајка гледала гомилу турских серија и волела оријентални стил, па је Диван Живан спавао на тавану, на офуцаном душеку који се тамо затекао. Покривао се старим очевим зимским капутом. Таван се није грејао, али њега од петог разреда није грејала, него га је сагоревала љубав. Имао је рупу на души величине једне девојчице.

Био је заљубљен у Тиху Мерсиху, из његовог разреда, чудну девојицу у хаљинама налик на дуге мантије. Певала је високим гласићем у црквеном хору и Диван Живан је с њом обишао тог лета најзабаченије манастире по Рашкој. У торби је носио серум против змијског уједа и кад год би га поскок грицнуо за ногу, само би га потапшао по глави и мирно себи убризгао серум. Тиха Мерсиха је ледено питала: „Зашто заостајеш? Близу смо манастира... Зар те не вуче светиња...“ „Вуче, вуче... Него брао сам камилицу, нану, мајчину душицу и боквицу, Тиха Мерсиха“, одговарао је, не желећи да је узнемири, док се змија с чуђењем освртала за њима двома. Поскок се чудило: „И кажу да су најгоре жене змије... Сачувај ме змијски боже... Ми оволико отровне немамо...“

Тихој Мерсихи змије нису могле ништа. Хватала је шарке за врат палцем и кажипрстом и вадила им отровне зубе ручно. Из једног потеза. Диван Живан чуо је једну како мрмља: „Сестро, брате, дајте мало анестезије... Ви као да нисте из белог града Београда... Само се на телевизији ваде у дивљини зуби наживо... Имате ли макар пиво?“ Али нису имали ни пиво, јер је Тиха Мерсиха постила сваки пост, а између постова је такође постила, припремајући се за захтевне, нове постове који долазе. А пиво је било најстроже забрањено. Диван Живан се извинио змији: „Извините, госпођице Шарка, али моја драга мрзи пиво...“ Змија одврати: „Тебра, иди док си млад, ко мрзи пиво, мрзи све живо...“ Али Диван Живан је волео Мерсихину дугу, меку, тамнорићу косу, танану, млечну кожу пегаву као препеличја јаја, дубоке, замишљене очи, пуне неког тајанственог заноса... Надао

се да је љубавни и верски и да није зверски... И трпео је зато све њене заносе у нади да ће једном он да постане предмет њеног усхићења... Другови су га задириковали, један му је на школској огради исписао графит: „Живане, љубав је бол, а Бол је на Брачу“, али Живан је и даље на +50 ишао кроз чичкове и чкаљ, у нади да ће можда баш у Рашкој да се догоди и први пољубац... Али авај... Вај... Ај... Приближавало се нешто много страшније за дивног Живана, његове провидне, светле очи и меке коврџе, шампањски бледожуте, као да их је Леонардо сањао.

Крај се догодио случајно. У једном манастиру, где је био план да преноће, он у мушком, она у женском делу, Тиха Мерсиха је уловила монаха док је пио чашицу ракије, шљивовице, мученице, утешитељке, светитељке, скривене у остави. „Пијете? Уместо да се молите? Ви нисте Божији створ, Ви сте обичан чвор, црв људски бедни, јадни, гадни... На киши ћемо спавати, гладни, пре него под овим оскрнављеним кровом... Ви сте сигурно један од оних што у цркви тргује ловом...“ Монах повуче из флаше добрано још једаред и викну: „Ја можда и нисам неки Божији створ, али ти си, снајка, један језиви смор... Анатема на те и марш на кишу и свеж ваздух, а теби ево постеље, брате... Немој тамо где је овај женски злодух... Шарке су ти према њој кева. Џабе та пости. Из ње злоба сева...“ Тиха Мерсиха је постала гласна као гучанска труба, урлала је, врштала, пиштала, њиштала... и није хтела да спава у самостану... „Хајдемо на неку другу, свету страну“, наредила је Дивном Живану. Он јој је позајмио кратке чарапе, јакну, кишобран и ћебе, да случајно не назебе, а он је киснуо целе ноћи. Спавали су испод хроста који је чувао Живана од кише колико је највише могао. Па ипак, плусак је био тако јак да се он из мутног и трзавог сна пробудио потпуно мокар. „Очитај молитву за здравље“, наредила му је Тиха Мерсиха ни најмање тихо. „За какво славље?“, питао је Диван Живан већ под температуром и одвукао се за њом до првог аутобуса, који је био на удаљености од десетак километара, дрхтећи, тресући се и гледајући у њену сјајну кику боје зреле кајсије, која је ударала меко по нежним плећима.

Наравно, по повратку у Београд, добио је упалу оба плућна крила, коксаки вирус и нешто што је личило на пегавац тифус. Лежао је на одељењу Клиничког центра с двојицом болесника – један је био војно лице и терао је сестре да марширају, а други је био клептоман и непрекидно је крао катетере. Поверио се Дивном Живану да ће, кад изађе из болнице, сваком болеснику поклонити по један катетар. Тиха Мерсиха посећивала га је у хаљини дугачкој као монашка риза свакога дана. „Ипак је осетљива, млада дама“, надао се. Он је кашљао, горео у температури врео, привиђале су му се змије, црви... Она му је хладне облоге стављала на чело и доносила му свеже умешен хлеб, што није престајао да се мрви. Једне ноћи, донела му је на поклон крст од дрвета и порцелана и Библију у

кожном бордо повезу. Старцу поред њега мењала је протезу. Сестри медицинској исхеклала је лизезу. Онда је, крајем слатког, миршљавог, златног августа, Диван Живан почео да прездравља. И тада се догодило најгоре.

Дан или два пре но што је требало да изађе из болнице, Тиха Мерсиха дошла је с четворицом свештеника. Један је био с камилавком на глави, иако је напољу било 50 степени. Тиха Мерсиха их је представила: „Ово су Страхоније, Сардиније, Ароније и Ананије. Сви су се молили за твоје здравље по целу ноћ и у свети бунар, чаробни зденац, бацали монашки, свети венац, у заносу, лудо. А Ананије је мој будући младенац. Његова молитва изазвала је чудо.“ Диван Живан пребледе и температура му се одмах врати: „Не можеш се удавати малолетна!“ Тиха Мерсиха се насмеши и рече: „Ја ћу бити срећна. Родитељи ће ми брак одобрити. И десеторо ћу деце Ананију родити. Све напредне. И све мушке.“ Диван Живан рече: „Како пол можеш знати?“ Она одврати: „Јешћу само суве крушке. Биће лепи и здрави. Никада неће добити заушке.“ И затим сви одоше, а тежак мирис тамјана остаде да лебди у ваздуху за њима.

Венчање Тихе Мерсихе и Бананија Ананија (јео је килограм банана дневно јер су биле пуне витамина, а посне) обављено је док је Диван Живан још био у болници. Најгоре од свега је што су и његови родитељи отишли на то срамно венчање, немајући појма о страсти њиховог сина. Мислили су да му је Тиха Мерсиха другарица из комшилука. Под условом да су ишта мислили. На венчању је раштимовано певало стотинак попова, а после су сватови играли под шатром. Његова мајка, Шарлота, звана Шота Лота, непрекидно је играла трбушни плес и то на столу, боса, поцупкујући између кашика и виљушака, заједно с његовом сестром, Дадом Ламбадом. Његов отац, Тоза Лоза, власник месаре, пио је искључиво нановачу, дудовачу и клековачу све док главом није лупио о астал и ударцем га располутио.

Да је диван Живан изашао из болнице само пет минута касније, налетео би на своју мајку и сестру, како босе, са штрасом још увек залепљеним по лицу, воде оца на ушивање главе. Али се он само мимоишао с њима, док је по тмурној децембарској киши ишао ка кући, већ окићеној кинеским лампионима, што су певушили неку чудну верзију песме: „Шушти шушти бамбусов лист, иде кући ној... јој... драги мој...“ Диван Живан није у глави имао ниједну једину ведру мисао док је откључавао браву у облику лавље главе. У кућу је умарширао одлучно, чврст у жељи да уклони све трагове Тихе Мерсихе. Није желео да чује о њој више ни једну једину реч, нити да има било коју њену слику. Ето је њеном Бананију Ананију.

Отворио је све тајне фиоке, за које је био убеђен да их родитељи никада не користе те да су на њих сасвим заборавили, и изручио на под њихов садржај и

сва Мерсихина писма, фотографије, поклоне, хербаријуме пуне још неосушених травуљина. У једној је било и неколико змијских језика, које је Тиха Мерсиха почупала заједно са зубима. Све је то одлучио да баци у ђубре. Али онда му се у рукама нашао чудан, ребраст, ледено бели, четвртасти коверат. Био је адресиран на његовог оца. Писмо је било од пре четири године.

Питао се због чега су писмо родитељи сачували и притом сакрили. Наиме, они су тихо, али трајно и упорно презирали све што је имало било какве везе са школом и писањем. Двоумио се да ли да коверат баци. Али писмо се отворило само и наглас је себе прочитало:

„Поштовани господине, враћамо вам вашег дечака кога сте поверили владино експерименту када је био беба. Био је послушан и задовољни смо његовим учешћем. Враћамо вам вашег сина Лошег Милоша. Сигурни смо да ћете га препознати лако, иако га 10 година нисте видели. Уколико ипак нисте сигурни да је то он, погледајте само његов врат – испод косе, на потиљку, има тетовиран сићушан број 555. Хвала на учешћу. Накнада за учествовање у експерименту уплаћена је на ваш жиро рачун и лежи у банци.“

Диван Живан баци на под писмо, крв му јурну у главу, оде у купатило пуно порцеланских купачица и ручно рађених ибиса с пепељаром уграђеном на глави, окрете се леђима према великом увеличавајућем огледалу испред ког је његова мајка чупала бркове, браду и зулуфе и дрхтавом руком узе сестрино огледалце за ташну. Покуша да се смири. Подиже левом руком косу и на потиљку се указа број 115. Био је код погрешних родитеља. Он се отетура назад у трпезарију, сруши у столицу и заридна наглас.

Тада му се на потиљак спусти рука лака као да је од паперја и он осети више мисао о додиру него само миловање. „Не плачи“, рече благо и мелодично непозната. „Сада ћу ти дати чај од камилице и мајчине душице и бићеш боље, моја лудице...“ Он подиже поглед. Пред њим је стајала жена висине девојчице, таласаве косе до пода, боје тисовог дрвета, мајушним, прћастим носићем и с дивним очима попут младог свитања у пролеће. „А ко сте ви?“, упита без снаге. „Богиња Анка Баштованка“, прошапутала она, гласом милујућим и вибрантним. Извадила је из џепа шољу пуну чаја од камилице која се пушила. Спустила је пред њега напитак који је сијао златно. „Хајде, узми слободно, температура ће се прилагодити топлини твог тела.“ И он попи гутљај и наједном му се чинило да се љуљао у неком раном, ведром, срећном лету.

Богиња Анка Баштованка седе прекопута њега: „Је ли боље, Дивни Живане?“ Он се мало насмеја, иако су му сузе још увек биле закачене за трепавице последњом, провидном, оном најсланијом ручицом. „Јесте, боље је мало“, некако изусти. „Али... ви не знате у чему сам се ја нашао...“ Анка Баштованка извади из џепа

колачић. „Хајде, стави ову пастилу под језик... Направљена је од меда од небеских пчела... И теши и храни и од бола брани... Зини, тааакооо...“ И Живан осети у устима како му се отапа густ сладак мед од ког му се чинило да му расту крила. Грудна кост је престала да га боли. Глава му је наједном била мирна и бистра као извор. „Ви не знате... Моја девојчица се удала за Ананија... Ја сам код погрешног оца касапина... Моја сестра Дада Ламбада жели да упише средњу школу нову – смер за старлетице и остале социјалне отпаднице... А мајка ми, уместо да чита Томаса Мана, глуми на свадби пијаног пеликана. Између посуђа скаче шоту... Не могу да издржим ту срамоту... Жица до лудила је танка, драга моја Анка Баштованка...“

Богиња се насмеши, помилова га по образу и узе у загрљај: „Све знам... Зато сам овде... Није лако ни све знати... Али се временом човеком навикне... Шта ћемо с писмима...?“ Диван Живан слеже раменма: „Шта год хоћете... Као да то нешто мења...“ Анка Баштованка рече: „Направићемо малу шалу... На свадби ће бити послужени уместо печења...“ И она махну малим штапићем од сребра с месецом на врху и појавише се килограми печених слепих мишева. Сваки је на глави имао марку с ликом Тихе Мерсике... Богиња нареди: „Мишеви летите у кухињу и глумите печење... Позивам змије шарке из бајке... Шале ради, без зле намере, дођите... Уђите у тарту свадбену од банана прављену и искочите кад се укључе сви фото-апарати и све камере...“ Богиња Анка Баштованка махну руком и све цвеће у кући поче да расте и процветава... Она рече више за себе: „Рекла бих да од свадбе ништа бити неће. А и глупо је да Тиха Мерсика буде те несреће и да се тако млада уда за будалу... Нека се врати у клупу и изучи неку школу праву... А ти, Дивни Живане, од куће се опрости... Овде никада више нећемо бити гости...“ Диван Живан прелете погледом преко цвећа које је бујало на све стране. Преко гоблена расле су пузавице, на венецијанским пластичним гондолама шепуриле су се љубичице... Прави баштенски врт... Анку Баштованку упита пажљиво: „Значи, ја имам друге родитеље?“ Она климну главом: „И чекају те и траже нестрпљиво. Једва сам убола овај Вождовац. Без наочара сам гледала мапу и стално сам читала Троножац...“ Диван Живан је још био збуњен: „Али како су ме они дали на тај експеримент суров и проклет? Богиња проговори тужно: „Нису те дали. Није било деце довољно. Био си отет.“

„А сада, дај ми руку“, рече Богиња Анка Баштованка, којој су управо ириси израстали из џепа. Живан је ухвати за мајушни длан. Она се повећа тако да буде његове висине. Другу руку подиже и наједном се створи хиљаду балона, златастих, сјакавих, биљурних, гримизних, црвених, распеваних, као веселе јесење машкаре. Дизали су се у ваздух брзо и лако, као повучени дугим, сребрним ланцима и с њима као две птице, Диван Живан и Анка Баштованка прелетоше град.

Диван Живан гледао је како испод њих остају јесења јата мајушних чиопа, црних, баршунастих, видео је свадбу како се распада, шатру из које слепи мишеви јуре попове који задигнутих мантија и с подвезицама на кратким сокнама беже кроз блато, што даље. Диван Живан видео је и мајушну, резедо тачкицу своје школе, а затим су се подигли толико високо да је читав град личио на карминцрвени, разливени печат који је из тамне сазревао у мркосиву боју, све док га црнилом није заразила ноћ која је настајала.

Анка Баштованка виде да је Диван Живан уморан и нацрта у ваздуху постељу од ружа, коју су, такође, носили кроз небеса балони. И Диван Живан је уснуо међу облацима, миришући јак, пурпурни, медни екстракт чистог ружиног срца. Пробудио се у огромном ресторану који је био пун пчела великих као људи. Богиња му се насмеја: „Огладнела сам. Морамо да ручамо... А и ти си јео ко зна кад... Овде је јеловник на бази меда, али ћеш уживати...“ И док је Анка, да се загреје, треснула дуплу медовину и онда сркутала чорбу од полена и саћа, Диван Живан је папрене медањакe с медом и љутом паприком, а затим тарту од трешања и вишања карамелизованих у меду. Пио је лимунаду, наравно с медом, а онда отишао на купање у реци од млека и меда. „Ово је одлично за тен“, шапнула му је Анка Баштованка, овај вилински спа никад не прескочим. Увек у цепу имам по два-три ваучера. Онда су их измасирали великим дрвених кашикама којима се вади мед, Анка му је шапнула: „Ово је масажа оклагџама, врло популарна у женском свету“, и онда су, подмлађени, весели и раздрагани кренули даље.

Посетили су још и земљу кишобрана, лебдели с љубичастим кишобранима по Азији, свратили у кафетерију „Шекспирови вртови“ у Дубаију и Хемингвејев кафе „Код Харија“ у Венецији, где су хранили голубове, који су још дуго летели с њима, весели, блажени и сасвим мокрих крила. Два или три пута Анки Баштованки је зазвонио мобилни телефон, сваки пут би се јавила кратко и после тихо смејучкала. „Шта ти значе ти осмеси, Анка Баштованка?“, питао је Диван Живан. „Значи да смо близу твојој кући... Само да свратимо у прави Шекспиров врт, у Стратфорду на Ејвону, где се Вили родио...“ И неколико сати проведоше на свежем ваздуху, 163 километара близу Лондона, у Стратфорду, где је Анка Баштованка пажљиво срећивала све биљке које су се стидљиво помањале или раскошно цветале и шиљале из земље, док је цврчак својој драгој шапутао крилима нежно Шекспирове сонете: „Ево, правдам те: о зна моја драга, да су јој очи два душмана моја, те их окреће са мог лица блага, да стреља друга лица, било која. О не штеди ме, већ сам мртав пола, убиј ме оком, ослободи бола.“ И онда је цврчак погледа жестоко и строго и врисну: „И немој да ме вараш више са мравом, бре!“ Од те вике њој пуче бретела на хаљини. „Аууу, ово је неки страствен брак...“ Анка Баштованка се насмеја: „Јесте, близу смо твојој домовини... Твоји родитељи те нестрпљиво

чекају...“ Поче киша и Анка Баштованка направи летеће кишобране од воде и леда, с удобним седиштима. Летели су кроз густе облаке и Диван Живан се изненади кад угледа испод себе познати град – светао, као да је тек умивен. Нови Сад. „Добро дошао кући“, рече му Анка Баштованка. „Али зашто смо оволико лутали?“, упита Диван Живан. „Да видиш мало света... Онај ко је видео само једну страницу књиге живота, није видео много... Скоро ништа... Сада си светски путник, прави даса, Диван Живан...“

Иза порте налазила се велика кућа у стилу сецесије, са вијугавим, металним цвећем на прозорима и раскошним вратима – стакленим витражима. И они куцнуше три пута. У кући су стајали, загрљени и уплакани отац Јоца Доца, лекар који је лечио дечје болести и мајка Мила Лила, оперска дива, која је једва чекала да види Дивног Живана. Поред њих, стидећи се, стајала су и Живанова браћа, Диван Милан и Диван Иван. Мила Лила загрли Дивног Живана: „О, дете моје... Равно је 14 година како су те украли... Глас сам изгубила кад су те однели... Прво су те држали у том суманутом интернату 10 година, а онда успели да те замене. Лош Милош је био код нас и богиња Муња Луња га је ноћас вратила на Вождовац, код његових правих родитеља. Све нам је витраже поразбијао, враг је био, али опет смо га заволели. Деда Витраж Вита све је то поправио, а ја сам знала – докле год волим туђе дете, моје ће бити збринуто где год да је...“

Оба брата била су млађа од Дивног Живана и покривена црвеним пегамма. „Добили су од узбуђења мале богиње“, насмејао се отац, плавоок и плавокос, баш као и Диван Живан. Анка Баштованка рече: „Пре него што кренем, засадићу вам у башти десетак нових биљчица...“ Диван Иван само стидљиво замоли: „Богињице, немојте само биљку месождерку, прошли пут сте је засадили, а да нисте ни приметили... Јела је инсекте као луда, на крају је за тур зграбила и градоначелника, навадила се на масно... Једва смо је превели у вегетаријанце...“ Анка Баштованка рече: „Ништа не брини... Садићу најпажљивије и најнежније цветове да башта у пролеће букне радошћу... У част сина првенца, Дивног Живана...“ Мила Лила рече да је ручак на столу, а да је Диван Живан уписан у оближњу школу. Мила Лила се насмеја: „Знам чак и с ким ћеш седети... Једна мала, врло слатка, допутовала је са стране... Изгледа да је нешто забрљала у претходној школи. Носи минић, пробушила је носић и има кратку, панк фризуру... Глас јој пуца преко пола Новог Сада, иако је зову Мирна Марина... Не Тиха Мерсиха...“ И Анка Баштованка и Диван Живан прснуше у смех.